

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՆՈՐ ՍՏԱՅՎԱԾ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ*

Իսկ Ձեզ սիրելեացդ մնայ իրաքանչիւրոցդ ըստ չափու կարեաց և աստիճանի աջակից և աստար ճանդիսանալ նորապսակ Տ. Գիւտ Եպիսկոպոսի յամենայն Աստուածաճառոյ և յազգօգոտ գործս, ունկնդիր լինել քարոզութեանց նորին, յորոյ ի վերայ ընդ մեծի պատուոյն զմեծամեծ պարտիս եղաք՝ քարոզել, խրատել, յորդորել և յանդիմանել ըստ խրատու Ս. Առաքելոյն և բանալ զընծայարան:

Առ Ձեզ եմ բանք իմ, սիրելի շինականք և գիւղական երկրագործ ժողովուրդ Հայոց, յոր խրատու Հայրապետիս Հայաստանեայց, զոր աւանդեմք Քեզ: Նախ՝ պարտ է Ձեզ միշտ ի մտի ունել, զի դուք ամենեւեան ազգակիցք և հարազատ եղբարք էք միմեանց, ուստի և միշտ պարտ էք կալ և լինել ընդ միմեանս եղբայրաբար, և սիրով, միաբան և համերաշխ ոգով, ի բաց թոթափել ի Ձեզ զատելութիւն և զներքին թշնամանս, որով աւերէք և կործանէք զտունս և զընտանիս Ձեր: Երկրորդ՝ մի լիցի երբէք Ձեզ խտորիլ ի լուսաւոր շաւղաց երանելի հարցն Ս. Հայրապետաց Մերոց և մի լիցի մտաւնալ Ձեզ զկրօն և զեկեղեցի Հայաստանեայց, զոր բազում տառապանօք վերահաստատեաց լուսատուն հոգւոց մերոց՝ առաջին Հայրապետն Հայաստան աշխարհիս Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ և որք ընդ մնա Ս. որդիք և թոռունք Նորին և այլ մեծագործ և ար-

դարավաստակ Հայրապետք բարեգործեցին պայծառացոցին և անկործ պահելով մինչ ցալսօր Մեզ հասուցին: Գիտէք, որդեակք սիրելիք, զի հիմն Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Միածինն էարկ և քարինք ամենայն ներկեալք և շաղախեալք կան արեամբ նախնեաց և բիրաւոր անմեղ նախատակաց Մերոց: Ուստի և պարտ է Ձեզ սիրել յամենայն սրտէ, յամենայն մտաց և յամենայն զօրութենէ Ձերմէ զեկեղեցին Հայաստանեայց, հիմունք որոյ հաստատեալ կան նաև ի վերայ անձնագոյն Հայրապետաց և Նախատակաց Ազգիս Հայոց, յիշատակն որոց միշտ և յաւէտ օրհնութեամբ եղիցի:

Դուք սիրելի շինականք, որ հայր էք և ծնող խնամատար, յորդոր կարդացէք զաւակաց և երիտասարդաց Ձերոց՝ լինել միաբան, համերաշխ, մի՛ սիրտ և մի՛ հոգի, որպէս մի՛ ազգ, մի՛ եկեղեցի և մի՛ ընտանիք, զի և Աստուած սիրոյ և խաղաղութեան ի Ձեզ բնակեցի: Գիտէք, զի ասացաւ զուգութիւն է մայր բարեաց և անզուգութիւն ծնող չարեաց: Ուսարուք ի Փրկչէն, որ ասէ, յայսմիկ ծանցիցէ աշխարհ զՁեզ՝ եթէ որդիք էք Հայաստան աշխարհիս և ժառանգ Մօրս Լուսայ Ս. Էջմիածնի և հարազատք սորին, եթէ սիրեցէք զմիմեանս: Գիտէք, եթէ որքան տուժեցաք և տուժի ազգն Հայոց լերեսաց տգիտութեան, երկպառակութեան և անմիաբանութեան, զի ուր ո՛չ գոյ խաղաղութիւն, անդ ո՛չ գոյ սէր, և ուր չիք սէր, անդէն հեռացեալ է մխթարիչ Հոգին Աստուած և վա՛շ ժողովրդեան և ազգի, յորմէ հեռացեալ է Աստուած:

Իսկ Ձեզ միաբանից հոշակաւոր Մեծնաստանի Սևանայ և քահանայից շրջակայ գիւղօրէից յուշ լիցի պատգամն Աստուծոյ, որ առ Եզեկիէլ մարգարէն, եթէ որդի մարդոյ դէտ կացուցի զՔեզ ժողովրդեան իմոյ և հաճապալ յիշեցէք, զի Ձեզ յանձնեցաւ քանքարն ըստ Աւետարանին ի Տեառնէ շահիլ և յաւելոյ, ուստի դուք զպարտիս Ձեր կատա-

* Ծարումակված «Էջմիածին» ամսագրի 1964 թվականի № № Ը-Թ-ից, ԺԲ-ից, 1965 թվականի № № Ը-Թ-ից, 1968 թվականի № Է-ից, 1970 թվականի № № Դ-Ե-ից, ԺԲ-ից, ԺԲ-ից, 1971 թվականի № № Ե-Ը-ից, ԺԱ-ԺԲ-ից, 1972 թվականի № № Ա-Բ-ից, Դ-ից, 1973 թվականի № № Ա-Գ-ից, Ը-ից, 1974 թվականի № № Գ-ից, Է-Ը-ից, 1975 թվականի № № Ա-ից, Գ-ից, ԺԱ-ԺԲ-ից, 1976 թվականի № № Բ-Ե-ից, Է-Թ-ից, ԺԲ-ից և 1977 թվականի № № Գ-Դ-ից:

բիցէք ամենայն Սրբութեամբ և ազատ լերուք ի խղճառարութենէ և ի պատասխանատուութենէ, մեղատրն մեղաց իրոց պարտական լիցի:

Բառ համարելով զայս չափ, աղօթեմք վասն Ձեր, զի հանգիցէ ի Ձեզ Հոգի Աստուծոյ, Հոգի ճշմարտութեան, Հոգի սիրոյ և խաղաղութեան, զի կացեիք, մնասցիք, առաքի՛նք վարուք, Աստուածահաճող գործովք, բարութք ընթացիք, խաղաղութեամբ և անդորրութեամբ զամենայն աւուրս կենաց Ձերոց:

Օրհնեսցէ Տէր Աստուած զՁեզ զամենեւեւեանդ Աստուածային օրհնութեամբ իրով, եղիցի ձեռն Ամենակալին հովանի և պահապան Ձեզ յելս և ի մոտս՝ ի կալ մնալ անխորձ և անասան յերևելի և յաներևոյ թշնամեաց. Ամէն:

(ատորագրութիւն կաթողիկոսի) Վշտալի Գեորգ Ե. Մայրագոյն պատրիարք և Կաթողիկոս ամենայն Հայոց

Տուա կոնդակս Օրհնութեան յամի շնորհաց Փրկչին 1922 ամի յերկրորդում աւուր ամսեան յուլիսի և ըստ Տօմարիս ՌՅՀԱ (1922 թ.) ի Հայրապետութեան Մերոյ Ժ ամի յԱրարատեան Մ. Աթոռ Ս. Էջմիածնի ի Վաղարշապատ. Թ. 462:

№ 418

ԵՐԳԱՐԱՆ

Թերթերը՝ 66:— **Պրակները՝** 1, որ բաղկացած է 66 թերթից:— **Մեծությունը՝** 23,1×17,9×0,9 սմ.:— **Նյութը՝** դիմացկուն բարակ թուղթ:— **Կազմը՝** հաստ ստվարաթուղթ, որի առաջին երեսի վրա կազմված է գունավոր մի նկար, որ ներկայացնում է վարդի չորս կարմիր կոկոն, վեց սպիտակ մարգարտածաղիկ և մի ձեռք, որ բռնած է առագաստանակի մի նկար:— **Պահպանակներ՝** չունի:— **Վիճակը՝** լավ:— **Գրությունը՝** զանազան տեսակի, այսպես՝ միապուն՝ 4բ—5բ, 18բ, 21բ, 23բ, 33բ, 38ա, 39ա և 52բ. երկպուն՝ 6ա—18ա, 19ա—21ա, 22—23ա, 24ա—33ա, 34ա—37բ, 38բ, 39բ—50ա, 51բ—52ա, 53բ—54ա, 56ա—59բ, 61ա, 62ա և 63բ. եռապուն՝ 13բ, 20ա, 51ա, 53ա, 54բ—55բ, 60ա—60բ և 62բ—63ա. բառապուն՝ 47բ, 50բ և 61բ:— **Դատարկ թղթերը՝** 1ա:— **Տողերը՝** բոլորովին անհամաչափ, 21—37:— **Գծումները՝** առանց ճնշման:— **Գիրը՝** շղագիր:— **Ջարդագրություն՝** ձեռագիրն ունի հասարակ մանրամակարչություն: Թ. 1ա-ում կա երկու ծաղիկով մի ճյուղ: Թ. 4ա-ում կա մի խաչ, փետուր, քնար և ծաղիկավոր մի ճյուղ, իսկ թ. 66բ-ում էլ դարձյալ ծաղիկներով մի ճյուղ:— **Գրիչը՝** եղիակիմ վարդապետ:— **Պատվիրատուն՝** անհայտ:— **Մաղկողը՝** շատ հավանաբար գրիչն է:— **Ժամանակը՝** 1910 թ.:— **Վայրը՝** Ամասիա (Արևմտյան Հայաստան):— **Ծանոթություն՝** Զատիկ Արուսյակ Խաչիկյանը սույն ձեռագիրը նկեր է քերել Էջմիածին 1973 թ. ապրիլի 18-ին, իսկ Վեհափառ Հայրապետն այն հանձնել է Ջեռագրատուն 1974 թ. մայիսի 18-ին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ջեռագրում տրված է 140 հոգևոր երգեր: Ամբողջ երգարանը խմորատիպով բազմացված է իր ժամանակին: Ստորև տրվում է վերնագրերի մի մասը միայն:

- Թ. 3ա.—Այբուբենական ցանկ երգոց հոգևորաց:
- Թ. 5ա.—Ողջոյն քեզ:
- Թ. 6ա.—Ստոյգ հաւատամք:
- Թ. 7ա.—Ո՛վ զի՛ մեծաւքանչ:
- Թ. 7բ.—Բարձրեալն Աստուած:
- Թ. 8բ.—Տէրն ի մեզ:
- Թ. 10ա.—Պատուիրանք եկեղեցոյ:
- Թ. 12ա.—Սուրբ Խորհուրդն:
- Թ. 14ա.—Միտ դիր:
- Թ. 15ա.—Կայ մնայ ինն:
- Թ. 19ա.—Եմ քրիստոնեայ:
- Թ. 19բ.—Հոգիդ ստեղծող:
- Թ. 21ա.—Ահա այս է:
- Թ. 22ա.—Հովիւք ահա:
- Թ. 23բ.—Խեղճ հովիւ եմք:
- Թ. 25ա.—Այսօր մանկունք:
- Թ. 26ա.—Ծնա Յիսուս:
- Թ. 28ա.—Եկէք, օրհնեալք:
- Թ. 30ա.—Դուք յիմ կենաց:
- Թ. 31ա.—Առ ձեզ, մարդիկ:
- Թ. 32բ.—Օրհնութիւն քեզ, Ա. Խաչ:
- Թ. 35ա.—Արքայ ես դու:
- Թ. 36ա.—Թող որդեակ:
- Թ. 37բ.—Եկէք որդիք:
- Թ. 38բ.—Սուրբ և մեծ:

Ով փրկարար:

Ադդ զխորհուրդ:

- Թ. 42ա.—Որդեակ, աշխարհ:
- Թ. 43բ.—Ով սիրտ սիրոյն:
- Թ. 45ա.—Ով Ա. Սիրտ Յիսուսի:
- Թ. 46բ.—Ողջոյն ընդ քեզ:
- Թ. 48ա.—Եմ հովուումին:
- Թ. 48բ.—Եմ քո որդի, ով Մարիամ:
- Թ. 53ա.—Գև կեանքերնուդ:
- Թ. 54բ.—Խորհուրդ արդոյ վարդաբանին:
- Թ. 56ա.—Ով շնորհաբաշխ:

Յիսուս, Մարիամ, Յովսէփ:

Ով քաղցրալից:

Ամենասուրբ:

- Թ. 58ա.—Ողջոյն Յովսէփ:
- Թ. 59ա.—Ով Ա. Ստանիսլաս:
- Ով Պերքման:
- Թ. 60ա.—Ով պաշտպան:
- Հոփսիսիմ:
- Ով Տէր:
- Թ. 61ա.—Լիթանիա Ա. Սրտին Յիսուսի:
- Թ. 62ա.—Լիթանիա Ա. Յովսէփի:
- Թ. 63ա.—Որպես ծաղիկ:
- Ով Ա. Կոյս:
- Թ. 64ա.—Ցանկ ճիւղոց:

ՀԻՇՍԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Թ. 1ա.—(Ձեռագրի տիտղոսությունը)

Երգք Հոգևորք,

Երաժշտական չափաւ:

Ուսուցանել և խրատել զմիմեանս...

Երգք հոգևորք՝ և շնորհօք

Օրհնել ի սիրտս ձեր՝ զԱստուած:

(առ Կող. Գ. 16)

Ի. Մ. Փ. Ա.

Ամասիա

1910:

Թ. 2ա.—Առ աստուածաւոր օրհներգու

Ահա, սիրեցեալդ իմ, փոքրիկ երգարան մը որ քեզ կու գայ երկչոտ ու անգիտակ թէ ինչ ընդունելութիւն պիտի գտնէ իւր ընթերցողներէն: Անոր գալստեան ծայտէ բարեկարգար, վասն զի քու սիրող համար յօրինուած՝ ի լոյս գայ նա ի նպաստ հոգւոյդ, և եթէ կարելի չէ քեզ «գալուստդ բարի» ողջունել զայլ իբր որ և է երկասիրութիւն, գոնէ հաճէ ընդունիլ իբր ձօն բարեկամ ձեռքէ մը նուիրում:

Հեղինակին դիտումն եղած է միշտ՝ լուսանունդ մտացոյ ընծայել անմոլար խորհուրդներ, սրբազան յուզմունքներ հայթայթել խանդաղատ սրտիդ և բարի խրատներով բարեպաշտ հոգիդ կրթել, զարգացնել և ազնուացնել:

Կար տաղաչափին ստանձնելու և ձեռքէն եկածին չափի ի գլուխ հանելու սա դժուարին գործը. երաժշտական չափին ու թույնն հետ բանաստեղծական չափը (տաղաչափութեան կանոնները զանց չառնելով) միշտ համաձայնեցնել, այնպէս որ սըրբազան գաղափարը՝ որոշ եղանակի մը վրայ ձևաւորով՝ առնուրանկէ իւր կերպարանքն ու նկարագիրը, իւր զանազան շարժումներն և ելեշնչերը, իւր տխրագին կամ բերկրալից արտայայտումը, և այս երկուքին սերտի միանալէն յառաջ գար իբր միակ ամբողջութիւն, չափով՝ երգում մաղթանք մը, այսինքն հոգևոր երգ. ստուգիւ երգունելիք տաղաչափութիւն մը հարկ է այնպէս երգին զուգընթաց յառաջանալ որ երկու լծակից արուեստներն իրար չգայթեցնեն:

Սոյն գործոյս որքան դժուարին ըլլալը կրնան վկայել փորձառու արուեստագէտները, այլ քանի՜օն աւելի դժուարին եթէ հեղինակին մայրենի չէ լեզուն. վասն որոյ ևս առաւել ներողամտութեան կարօտի այնպիսի երկասիրութիւն:

Գործածած լեզուն՝ ինչ ինչ պատճառներով երգէ երգ փոխումը կը գտնես, բայց ոճը միշտ հասկնալի է: Նոյն իսկ իրենց կրած փոփոխություններով՝ դիւրաւ պիտի ճանչնաս 59, 96 և 124րդ երգերուն մէջ մեծահոշակ Հ. Ալիշանի խորհուրդներն և կամ ոտանաւորները: Նմանապէս պիտի նշմարես՝ երկուս մէջ հոս և հոն մտցուցած լատիներէնէ կամ գաղղիերէնէ թարգմանութիւններ: Առաջիններն ընդհանրապէս ճիշդ են՝ ըստ կարի՝ և հաւատարիմ, երբեմն ալ բառ առ բառ, իսկ աւելի ազատ՝ վերջիններն և լաւ ևս հետևողութիւն կրնան ստեղծել նկատուի:

Ահաւասիկ ուրեմն, աստուածաւոր ընթերցողդ, թերթաւարժ ձեռքիդ գրքոյկ մը զոր՝ ուրախութեան ու տխրութեան ժամերուդ՝ սիրով կարենայ թղթատել: Ահաւասիկ աղօթաւոր շրթունքներուդ և մաղթանք և օրհներգ որք ինքնին յամենայն ժամ՝ ընտիր մեղեդիներու թերով՝ ուղղակի դէպի երկինք ի վեր պիտի սլանան:

Իցիւ սոյն «Երգք հոգևորք» թէպէտ բազմաթերի և աննշան՝ լեռնաբոյս վայրի ծաղկանց նման՝ արձակն ընդ միշտ մտացոյ՝ բուրում մը սննդարար ու կենսատու և սրտիդ՝ սրբալոյզ ու կազդուրիչ անուշահոտութիւն մը: Իցի՜ւ երկնատեմէ հոգւոյդ լինին իբր հեռաւոր երկնահրաւիրակ արծազանգ՝ վերինն հայրենեաց քաղցրաւոր նուագաց և օրհներգութեանց յաւերժ անլուելի:

Այս է ահա հեղինակին միակ բաղձանքը:

Ամասիա, Յունիս 21, տօնի Ս. Ալոզիոսի գոնգաւայ:

Եղիակիմ Վարդպ.

Յ. Ը.

Թ. 4ա.—Ամենագով Սուրբ Սրտին Յիսուսի և բազմագորով Սրտին Մարեմայ Սրբոյ Կուսի՝ Ամարատ Յիւսցելոյն՝ իւր քնարի հալաքարբառ ձայնահարի գոյնն հնչիւնս վերջին ընդ առաջին թրթումունս աններդաշնակ՝ ողորմուկ սրտին զհետ՝ ձօնէ անարուեստ երգողն հեղինակ թերահմուտ հայագէտ:

Թ. 66բ.—Գոհութիւն Աստուծոյ:

ՀԻՇՍԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թ. 1ա.—(Այստեղ կա լատիներէն ձվաձև մի կնիք, 8,6X2,9 սմ. չափերով, կենտրոնը փոքրիկ խաչով և փոքրիկ երեք ծաղիկներով, որի շուրջ թուրք գրված է) RESIDENTIA S. I. TOKATENSIS (իսկ կենտրոնում գրված է) IHS:

Թ. 1բ.—Յիշատակ Արուսեակ Ծահնամեանէ 22 օգոստոս 1941 Paris:

(հետագայում այս երկու տողը ջնջված է և տեղը գրված է հետևյալը)

Ի յիշատակ հայրենիք այցելութեան,

Նվեր էջմիածնի թանգարանին:

18-4-78:

Զատիկ Արուսեակ Խաչի(կ)եան:

№ 419

ԽԱԶԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Թերթերը՝ 148:— Պրակները՝ 8, անհամաչափ, խափալէս Բ Ա Ը՝ 16, Գ և Է՝ 18, Ս, Դ, Ե և Զ՝ 20 թերթից են:— Մեծությունը՝ 20,8X18,6X1,9 սմ.:— Նյութը՝ դեղնած և կեղտոտած հասարակ թուղթ:— Կազմը՝ հաստ սովորաբար:— Պահպանակները՝ սկզբում և վերջում մեկական դեղին թուղթ:— Վիճակը՝ բավարար:— Գրությունը՝ միալոյն:— Դատարկ թղթերը՝ չունի:— Տողերը՝ 8:— Գծումները՝ թուղթն ինքնին գծավոր է:— Գիրը՝ բուրդգիր և հայկական նոր խազեր:— Զարդագրություն՝ չունի:— Գրիչը՝ Սերովբե Սիրունյան, աշակերտ Գրիգոր Մեթերլանի:— Ժամանակը՝ 20-րդ դար:— Վայրը՝ Կոստանդնուպոլիս:— Մանրություն՝ ձեռագիրն

ստացվել է Ստամբուլից 1974 թ. ձեռամբ հազարատ
Սևմերձյանի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկական նոր խազագրության սույն ձեռագիրը
գրված և նոտագրված է պոլսահայ անվանի երա-
ժշտապետ Գրիգոր Մեմթերյանի աշակերտ և Գում-
գաբուի Սուրբ Հարություն եկեղեցու երաժշտապետ
Սերովբե Սիրունյանի կողմից: Գրքի գլխավոր վեր-
նագրերը տրվում են ստորև.—

Թ. 1ա.—Հարց Աշխարհամատուրան կիրակեփն (գծ):

Թ. 3բ.—Մեծագուցե (գծ):

Թ. 4ա.—Ողորմես (գծ):

Թ. 4բ.—Տէր յերկնից (գծ):

Թ. 5ա.—Հարց յարութեան (րկ):

Թ. 9ա.—Հարց երևման խաչի (դծ):

Թ. 18ա.—Հարց Բ-րդ Մաղկազարդի (դկ):

Թ. 21բ.—Ծարական Հոգեգալստեան (րկ):

Թ. 23ա.—Հարց տեմ կաթողիկէի (գծ):

Թ. 27ա.—Ծարական թափօրի (դկ):

Թ. 41ա.—Կանոն Վարդապետի (աձ):

Թ. 43ա.—Ծարական (ստեղծի) դկ:

Թ. 51ա.—Տաղ Աստուածամնայ: Պէշաթի. աղբր

Սեմայի: Պապա Հ. Լիմոնն(եան):

Թ. 53բ.—Երգ Աստուածամնայ:

Թ. 55ա.—Կանոն վերացման Ա. Խաչի (աձ):

Թ. 61բ.—Ծարական խաչի (գկ):

Թ. 68ա.—Օրհնություն Վարագայ Ա. Խաչի (ակ):

Թ. 83ա.—Հարց Գիտ խաչի (քձ):

Թ. 116ա.—Կանոն Է-րդ ատուր Ծննդեան (քձ):

Ծանոթություն

Ձեռագրում կա գրված վեց թերթիկ, որոնք ներ-
կայացնում են «Կենդանին յափտեմից Բրիստոս
այսօր խնդրի...» շարականը:

Բացի այդ կա նաև նոտագրված երկու թերթիկ,
որոնցից մեկը խնկարկության շարականն է:

ՀԻՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Սկզբում գտնվող պահպանակի վրա գրված է)

Գրեց Սերովբե Սիրունեան

Աշակերտ Գրիգոր Մեմթերյանի

Վաստակատու երաժշտապետ

Ս. Յարութիւն եկեղեցույ

ի Գումգաբու 1940:

(Վերջում գտնվող պահպանակի վրա գրված է)
157 յորժամ ի խաչին.

Ծագումն.

փառաբերելով.

Որ եկեր կամա:

№ 420

ԱՂՈԹԱԳԻՐՔ

(Եթովպերեն)

Թերթերը՝ 32:— Պրակները՝ 4, յուրաքանչյուրը
8-ական թերթից:— Մեծությունը՝ 7,2×6,3×2,6 սմ.:
—Նյութը՝ դեղնած հաստ մագաղաթ:— Կազմը՝ հա-
յարակ հաստ տախտակ:— Պահպանակները՝ սկզբ-

բում երկու թերթ դեղնած հաստ մագաղաթ:—Վի-
ճակը՝ բավարար:— Գրությունը՝ միայն:— Դա-
տարկ թղթերը՝ 31բ—32բ:— Տողերը՝ անհամաչափ՝
8—10:— Գծումները՝ ճնշումով:— Գիրը՝ ամհարե-
րեն:— Զարդագրություն՝ չունի, սակայն որոշ տեղեր
կետագրությունն ու մի շարք վերնագրեր գրված են
կարմիր քանաքով:— Գրիչը՝ անհայտ:— Պատվիրա-
տուն՝ անհայտ:—Ժամանակը՝ 17—18-րդ դարեր:—
Վայրը՝ շատ հավանաբար Եթովպիա:— Ծանոթու-
թյուն՝ Վեհափառ Հայրապետը սույն ձեռագիրը
հանձնել է Ձեռագրատուն 1974 թ. նոյեմբերի 16-ին:

ՀԻՇԱՍԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Պահպանակի վրա եթովպերեն մի քանի բառ է
գրված և մի մադրո հատարակ գլուխ է նկարված
մատիտով:

Հետագա շրջանում եթովպերեն որոշ բառեր են
գրված հետևյալ էջերում.— թթ. 8բ, 9բ, 11ա, 12բ,
14բ, 21ա, 24ա, 25ա, 25բ, 26ա, 27ա, 28ա, 29ա,
29բ, 31ա, 31բ, 32ա և 32բ:

№ 421

ՇԱՐԱԿՆՈՑ

Թերթերը՝ 249:— Պրակները՝ 26, յուրաքանչյուրը
12-ական թերթից, բացի ԻԶ՝ 2, Ա՝ 4, Ը՝ 6, ԻԴ՝ 7,
Գ, Ե, ԺԹ և ԻԲ՝ 8, Զ, ԺԲ և ԺԴ՝ 9, ԺԷ և ԻԴ՝ 10,
Բ, Է, ԺԶ, ԺԸ և ԻԱ՝ 11 թերթից են, բոլորն էլ
առակառվոր: Այսպես ուրեմն 26 պրակի վրա միայն
ուրեմ են լրիվ (Դ, Թ, Ժ, ԺԱ, ԺԳ, ԺԵ, Ի և ԻԵ),
որոնք ունեն 12-ական թերթ:— Մեծությունը՝ 15,6×
11,1×5,8 սմ.:— Նյութը՝ դեղնած և կեղտոտած դի-
մացկուն թուղթ:— Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ,
որի վրա ճնշումով նախշեր են նկարված: Երկու
բունիչներն ընկել և կորել են:— Պահպանակներ՝
չունի:— Վիճակը՝ շատ վատ, բազմաթիվ թերթեր
(60-ից ավելի) կտրատվել և թափվել են. պակա-
սում է հիշատակարանը:— Գրությունը՝ միայն:—
Դատարկ թղթեր՝ չունի:— Տողերը՝ 23:— Գծումնե-
րը՝ ճնշումով:— Գիրը՝ բոլորգիր:— Զարդագրություն՝
ձեռագրում պահպանվել են երեք գլխագրեր (89բ,
207ա և 236ա), կան մի քանի խաչեր և թռչուններ:
Կան բազմաթիվ զարդագրեր, թռչնագրեր և լուսան-
ցագրեր: Այս բոլորն ունեն միջակ որակի գե-
ղեցկություն:— Գրիչը՝ անհայտ:— Պատվիրատուն՝
անհայտ:— Մաղկողը՝ անհայտ:— Ժամանակը՝
16—17-րդ դարեր:— Վայրը՝ անհայտ:— Ծանոթու-
թյուն՝ ձեռագիրն ստացվել է Կահիրեից, Եգիպտա-
հայոց թեմի առաջնորդական տեղապահ Զավեն
Նպիսկոպոս 2ինչինյանի ձեռամբ 1973 թ. նոյեմբեր
ամսին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Միջնադարյան այս շարակնոցում օգտագործված
են հայկական հին խազերը:

ՀԻՇԱՍԱԿԱՐԱՆ

Կոնակի կազմի ներսի երեսում կպցված է 4×4 սմ.
չափերով փոքրիկ մի պատտիկ, որ պատկանել է

նախապես ձեռագրին: Ըստ երևույթին այն եղել է մատյանի գլխավոր հիշատակարանի մի մասնիկը: Այժմ դեղնել, սևացել և կեղտոտվել է, որով գրեթե անընթեռնելի է դարձել:

Հստակ կարդացվում է մի քանի բառ միայն.—

... սըմայ յիշ ...

գհոզևոր քոյր իմ և զ...

... ընդամիսն ...

և զիմ անարժանության ...

բա ... յիշմամբ ... աս:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թ. 1ա.—Թիւ 5:

Թ. 15ա.—Սր. Յովհաննէս:

Թ. 20բ.—Գրչի (և մի քանի տառեր, որպես գրչ-չափորձ):

Թ. 41բ.—աբգդեզըթժի:

Թ. 59ա.—աաբգդեզ:

Թ. 102բ.—Մա(դանը սատկի ամէն:

Թ. 108բ.—(Այբուբենի գրչափորձ):

Թ. 112բ.—Օհանէս (հինգ ամգամ)

Գառը կը սատկի

(այբուբենի գրչափորձ):

Թ. 120բ.—Ըստեփան Արդին ծվակ:

Թ. 134բ.—Արդին:

Թ. 144բ.—(Այբուբենի գրչափորձ):

Թ. 156բ.—Խաչարգէտոր:

Թ. 168բ.—Մեղս:

Թ. 169բ.—և չափ բնակցութեամբը հիմնադրու-լեցին:

Թ. 211ա.—Գալովթ: Վթ:

Սրաքանա:

Թ. 228բ.—Այս գիրը Ըստեփան է:

Թ. 243բ.—Լույուման ...:

№ 422

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Թերթերը՝ 186:— Պրակները՝ 20, յուրաքանչյուրը 12-ական թերթից, բացի Զ՝ 2, Դ՝ 7, Ի՝ 10, Ե, Ը և ԺԶ՝ 11, ԺԷ՝ 14 թերթից են: Բացի այդ Ա, Բ և Գ պրակները լրիվ պակասում են, որով ձեռագրի սկզբից 40—41 թերթը ընկել և կորել են: Մեծութունը՝ 14,5×11×3 սմ.:— Նյութը՝ դեղնած հաստ թուղթ:— Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ, որի վրա ճնշումով նախշեր են նկարված: Կազմի առաջին երեսը, ինչպես նաև երկու բռնիչներն ընկել և կորել են: Պահպանակներ՝ չունի:— Վիճակը՝ շատ վատ, պակասավոր, ընկել և կորել են մի քանի պրակ, բազմաթիվ թերթեր և ձեռագրի գլխավոր հիշատակարանը:— Գրությունը՝ միասյուն:— Դատարկ թղթեր՝ չունի:— Տողերը՝ 17:— Գծումները՝ ճնշումով:— Գիրը՝ նոսրգիր:— Զարդագրություն՝ ձեռագիրն ունի բազմաթիվ լուսանցազարդեր և թռչուններ, զարդագրեր և թռչնագրեր, ինչպես նաև մի գմբեթ

(118ա) և հինգ գլխազարդեր (41բ, 70ա, 101բ, 128ա և 156բ), բոլորն էլ միջակ որակի գեղեցկությամբ:— Գրիչը՝ անհայտ:— Պատվիրատուն՝ անհայտ:— Ծաղկողը՝ անհայտ:— Ժամանակը՝ 17-րդ դար:— Վայրը՝ անհայտ:— Ծանոթություն՝ ձեռագիրն ստացվել է Կահիրեից, Եգիպտահայոց թեմի առաջնորդական տեղապահ Զավեն Եպիսկոպոս Չինչինյանի ձեռամբ 1978 թ. նոյեմբեր ամսին:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թ. 2ա.—№ 7:

Թ. 7ա.—Թիւ 7:

№ 428

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

Թերթերը՝ 152:— Պրակները՝ 14, յուրաքանչյուրը 12-ական թերթից, բացի Գ՝ 2, ԺԶ՝ 9, Դ, Ը և Թ՝ 11 թերթից են:— Մեծությունը՝ 12,9×8,8×3,8 սմ.:— Նյութը՝ դեղնած և կեղտոտած թուղթ:— Կազմը՝ կաշեպատ տախտակ, որի վրա ճնշումով նախշեր են նկարված: Երկու բռնիչներն ընկել և կորել են:— Պահպանակները՝ սկզբում և վերջում մեկական թերթ մագաղաթ, լատիներեն գրությամբ, որ հավանաբար 14—15-րդ դարերի կարող է պատկանել: Դժբախտաբար սկզբի պահպանակը կտրատված է, մնում է միայն 1,5×12,5 սմ. չափերով փոքրիկ մի պատառիկ:— Վիճակը՝ վատ, շատ թերի է, պակասում է սկզբից գրեթե ամբողջական երեք պրակ, նաև վերջից ձեռագրի հիշատակարանն ընկել է:— Գրությունը՝ միասյուն:— Դատարկ թղթեր՝ չունի:— Տողերը՝ 20:— Գծումները՝ ճնշումով:— Գիրը՝ բոլորգիր:— Զարդագրություն՝ ձեռագիրն ունի հասարակ հինգ գլխազարդ (9ա, 38ա, 78ա, 100ա և 128ա), մի հատ կենդանագիր (102բ), բազմաթիվ լուսանցազարդեր, թռչնագրեր և զարդագրեր, ինչպես նաև երկու հատ մարդագիր-թռչնագիր (21բ և 78ա):— Գրիչը՝ անհայտ:— Պատվիրատուն՝ անհայտ:— Ծաղկողը՝ անհայտ:— Ժամանակը՝ 16—17-րդ դարեր:— Վայրը՝ անհայտ:— Ծանոթություն՝ ձեռագիրն ստացվել է Կահիրեից, Եգիպտահայոց թեմի առաջնորդական տեղապահ Զավեն Եպիսկոպոս Չինչինյանի ձեռամբ 1978 թ. նոյեմբեր ամսին:

ՀԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Թ. 1ա.—Թիւ 4:

Թ. 9ա.—Զի ի գիշերի և ի տու:

Թ. 77բ.—Սաղմոսաբանս իշ Այվոզին է:

Ասի Կիրակոս գրե էթե ...:

Թ. 134ա.—Ա-սուղոս:

Թ. 152բ.—Աաաբբ:

(Վերջի մագաղաթյա պահպանակի վրա գրված է) Ի վայելումն Թորոմա ...լուին:

(Ծառուակելի)